

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА**

Факультет іноземної філології

**Кафедра прикладної лінгвістики,
порівняльного мовознавства та перекладу**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З НАПИСАННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ**

спеціальність 035 Філологія

спеціалізація 035.041 – германські мови і літератури

(переклад включно), перша – англійська

спеціалізація 035.10 – прикладна лінгвістика

Методичні рекомендації з написання бакалаврської роботи: для студентів 4 курсу усіх форм навчання спеціальності 035 Філологія, спеціалізація 035.041 – германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, спеціалізація 035.10 – прикладна лінгвістика / Укладачі: Н. Є. Леміш, С. А. Матвєєва, М. І. Онищук, Ю. В. Орлова. Київ: УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025. 46 с.

Затверджено на засіданні кафедри прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу факультету іноземної філології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, протокол № 2 від 11 вересня 2025 р.

Для студентів, викладачів, керівників наукових і науково-дослідних робіт.

УКЛАДАЧІ: **Н. Є. Леміш**, д. філол. н., професор, професор кафедри прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу факультету іноземної філології УДУ імені Михайла Драгоманова;

С. А. Матвєєва, д. філол. н., професор, професор кафедри прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу факультету іноземної філології УДУ імені Михайла Драгоманова;

М. І. Онищук, к. філол. н., доцент, доцент кафедри прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу факультету іноземної філології УДУ імені Михайла Драгоманова;

Ю. В. Орлова, к. філол. н., доцент кафедри прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу факультету іноземної філології УДУ імені Михайла Драгоманова.

РЕЦЕНЗЕНТ: **Н. М. Сафонова**, к. філол. н., доцент, завідувач кафедри прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу факультету іноземної філології УДУ імені Михайла Драгоманова.

ЗМІСТ

1. БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА: ПОНЯТТЯ І ПРИЗНАЧЕННЯ	4
2. ЗАГАЛЬНА СТРУКТУРА ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА	6
3. ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ	16
4. ПОРЯДОК ПОДАННЯ БАКАЛАВРСЬКИХ РОБІТ НА АНТИПЛАГІАТНУ ПЕРЕВІРКУ	23
5. ЗАХИСТ ТА ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНИХ РОБІТ	27
6. ТЕХНІЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ	29
7. ОПРАЦЮВАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ ПОСИЛАНЬ НА НАУКОВІ ДЖЕРЕЛА	32
8. ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ЛІТЕРАТУРИ	33
9. КЛАСИФІКАЦІЇ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	38
10. СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	45

1. БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА: ПОНЯТТЯ І ПРИЗНАЧЕННЯ

Бакалаврська робота (кваліфікаційна дипломна робота бакалавра) завершує навчальну та наукову підготовку студента першого рівня навчання в університеті. Дипломна робота бакалавра є одним із видів самостійної роботи студента, має внутрішню єдність та містить сукупність результатів, положень, що пропонуються для публічного захисту.

Робота бакалавра виконується згідно з вимогами до наукових досліджень і має засвідчити професійну зрілість випускника, виявити його спеціальну та загальнонаукову підготовку, вміння застосовувати здобуті в університеті знання для розв'язання науково-практичних завдань, здатність до проведення досліджень, систематизації та свідомого засвоєння знань, підготовленість автора до виконання самостійної наукової або творчої професійної роботи з використанням теоретичних знань і практичних навичок.

Керівником бакалаврської роботи призначається досвідчений викладач кафедри, котрий має науковий ступінь доктора або кандидата наук, вчене звання та здійснює наукові дослідження відповідного напрямку.

Науковий керівник дипломної роботи бакалавра:

- надає допомогу студенту у виборі теми роботи, складанні її розгорнутого плану та доборі джерел для формування теоретичної і методологічної бази дослідження;
- контролює дотримання студентом вимог до змістового наповнення і технічного оформлення науково-дослідної роботи;
- дає відгук на бакалаврську роботу відповідно до вимог факультету іноземної філології (заповнює затверджену форму відгуку);
- керує підготовкою кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту (перевіряє виступ і презентацію);
- сприяє розширенню світогляду та підвищенню загальної культури студента.

Кваліфікаційна робота бакалавра є важливим підсумком бакалаврської підготовки, у зв'язку з чим зміст роботи та рівень її захисту враховуються як один з основних критеріїв для оцінки якості реалізації відповідної освітньо-професійної програми. Вона повинна продемонструвати вміння автора стисло, логічно, аргументовано і стилістично грамотно викладати матеріал.

Бакалаврська робота виконується на основі поглибленого вивчення спеціальної вітчизняної та зарубіжної літератури, передового досвіду з обраної теми, а також результатів власних досліджень реального об'єкта з метою вирішення визначених професійних завдань.

Метою написання дипломної роботи бакалавра є:

- систематизація, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань студента, їх застосування при вирішенні конкретних наукових, науково-дослідних і професійних завдань;
- розвиток навичок самостійної наукової роботи, оволодіння методикою теоретичної, експериментальної та науково-пошукової діяльності, проведення самостійного дослідження (експерименту) при вирішенні наукових проблем;
- набуття досвіду аналізу результатів досліджень, що були отримані, формулювання висновків і положень;
- набуття навичок написання і оформлення наукової праці та отримання досвіду її публічного захисту.

Дипломна робота бакалавра є індивідуальним дослідженням та виконується кожним студентом одноосібно. До захисту допускаються тільки ті дипломні роботи, результати яких було апробовано на наукових семінарах або науково-практичних конференціях. Також за результатами дослідження студенту рекомендовано опублікувати статтю в науковому журналі / збірнику або тези доповіді на міжнародних / всеукраїнських конференціях (публікація може бути одноосібною або підготовленою разом із науковим керівником).

Бакалаврська робота пишеться державною мовою, проте за бажанням студента може бути виконана й англійською мовою. У роботі не повинно бути

переписаних із підручників положень і формулювань, однак прийнятним є цитування з посиланням на відповідне джерело і правильне його оформлення. Заборонено також включати до тексту роботи ксерокопії, чи іншим способом виготовлені копії малюнків, графіків, таблиць тощо (такі копії можуть вміщуватися тільки в додатках).

До захисту бакалаврських робіт допускаються студенти, які виконали всі вимоги навчального плану, пройшли і захистили перекладацьку практику, подали в установлений термін бакалаврську роботу, позитивний відгук наукового керівника та позитивну рецензію науково-педагогічного працівника, який має науковий ступінь та / або вчене звання, а також успішно пройшли антиплагіатну перевірку.

Оцінювання бакалаврської роботи відбувається у вигляді відкритого захисту тез роботи перед фаховою комісією.

2. ЗАГАЛЬНА СТРУКТУРА ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Дипломна робота складається з Summary, Змісту, Переліку умовних позначень / скорочень (за потреби), Вступу, двох-трьох розділів, висновків (до кожного розділу та загальних до роботи), бібліографії (списку використаних теоретичних джерел – 50–60 найменувань, списку додаткової літератури (лексикографічних, довідникових джерел), списку джерел ілюстративного матеріалу), додатків.

Обсяг дипломної роботи становить 50–60 сторінок тексту (без списків літератури й додатків).

Робота виконується українською мовою, крім ілюстрацій іноземною мовою, а також Summary, розміщеного одразу після титульних сторінок. Щодо титульних сторінок, то їх – дві: перша – українською мовою, друга – англійською. Нумерація сторінок на титульних аркушах не ставиться.

Додаток 1. Зразок титульного аркуша українською мовою

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу

Бакалаврська робота

на тему:

**ВЖИВАННЯ ПІДРЯДНИХ КАУЗАЛЬНИХ СПОЛУЧНИКІВ
У РОМАНІ ДЖ. РОУЛІНГ «ГАРРІ ПОТТЕР І В'ЯЗЕНЬ АЗКАБАЛУ»
ТА СПЕЦИФІКА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ:
КОРПУСНИЙ ПІДХІД**

Студентки групи 41зп
факультету іноземної філології
заочної форми навчання
спеціальності 035 Філологія
Литвин Ксенії Сергіївни

Науковий керівник:
д. філол. н., проф. Леміш Н. Є.

Допущена до захисту

« _____ » _____ року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

к. філол. н., доц. Сафонова Н. М.

Декан факультету

іноземної філології _____

(підпис)

д. філол. н., проф. Леміш Н. Є.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ЄКТС _____

Додаток 2. Зразок титульного аркушу англійською мовою
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
MYKHAILO DRAHOMANOV STATE UNIVERSITY OF UKRAINE

FACULTY OF FOREIGN PHILOLOGY

The Department of Applied Language Studies,
Comparative Linguistics and Translation

**ENGLISH SUBORDINATING CAUSAL CONJUNCTIONS IN NOVEL
HARRY POTTER AND THE PRISONER OF AZKABAN BY J. K. ROWLING
AND THEIR RENDERING INTO UKRAINIAN: A CORPUS APPROACH**

Bachelor's Paper by

KSENIA LYTVYN

41zP Group

Scientific Supervisor:

N. Ye. Lemish

Dr. Sc., Prof.

SUMMARY іноземною (англійською) мовою обсягом 2–4 сторінки, по суті, стисло відображає зміст і структуру вступної частини бакалаврської роботи. У ньому зазначається актуальність, вказується мета, завдання, об’єкт, предмет, матеріал дослідження, методи, наукова новизна отриманих результатів, практичне значення і перспективи подальшого дослідження.

ЗМІСТ роботи – 1–2 сторінки. Його розміщують на початку дипломної роботи після Summary. Зміст містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема Вступу, Висновків, Списку використаних джерел, Додатків та ін.

Назви розділів і підрозділів мають бути стислими і зрозумілими, літературно грамотними, тісно пов’язаними з назвою роботи, але не повторювати її тему.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ / СКОРОЧЕНЬ розміщується після Змісту перед Вступом, якщо в роботі наявні маловідомі аббревіатури, що зустрічаються не менше 3-х разів.

Вступна частина (ВСТУП) бакалаврської роботи, як правило, займає 3–5 сторінок. У Вступі надається обґрунтування актуальності і значення обраної теми самостійної наукової роботи, формулюються мета, завдання, предмет і об’єкт дослідження, зазначаються фактичний матеріал і джерельна база наукової розвідки, вказуються методи лінгвістичного аналізу, визначається новизна отриманих результатів, описуються практичне значення та апробація роботи.

Вступ бакалаврської дипломної роботи є відповідальною частиною, у якій коротко викладають оцінку сучасного стану проблеми, відзначаючи практично розв’язані та нерозв’язані задачі, наукові підходи, що існують у цій галузі, вказують прізвища провідних вчених і фахівців, окреслюють світові тенденції вирішення поставлених завдань, обґрунтовують доцільність проведення конкретного наукового дослідження.

Важливо звернути увагу на те, що розкриття *актуальності* теми дипломної роботи не повинно бути багатослівним, оскільки цьому передуює

характеристика сучасного стану розвитку явищ, що мають відношення до пропонованої наукової праці.

Мета повинна бути сформульована таким чином, щоб указувати на предмет та об'єкт дослідження. Метою написання дипломної роботи, як правило, є «удосконалення» або «поліпшення функціонування об'єкта дослідження». Формулювання мети як «дослідження» чи «вивчення об'єкта дослідження» є неправильним, оскільки такі слова характеризують спосіб досягнення мети. Мета бакалаврського дослідження може бути тільки одна.

Формулювати *завдання* необхідно якомога конкретніше й докладніше, оскільки опис їхнього вирішення становитиме зміст розділів і параграфів роботи. Завдання дипломної роботи, сформовані у вступі, обов'язково повинні бути послідовно розкриті у розділах, підрозділах, пунктах, підпунктах наукового дослідження. Наприкінці роботи, саме виходячи із мети і завдань, автор повинен зробити висновки до своєї роботи.

Об'єкт дослідження – це процес, явище, мовна категорія, що породжує проблемну ситуацію і є обраним / обраною для вивчення.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження співвідносяться як загальне і часткове, тобто предмет дослідження – це та частина об'єкта, яка безпосередньо вивчається. Саме на нього спрямовано основну увагу дослідника, оскільки предмет дослідження змістовно визначає тему (назву) наукової роботи.

Фактичним матеріалом для наукового вивчення слугують конкретні мовні одиниці (лексеми, словосполучення, речення) в одній або кількох мовах, особливості побудови, значення, функціонування яких досліджуються у пропонованій розвідці, що, в свою чергу, дає нові науково обґрунтовані результати.

Джерельна база дослідження формується із лексикографічних джерел, фрагментів текстів, цілих текстів, корпусів текстів, на основі яких вивчаються особливості побудови, значення, функціонування конкретних мовних одиниць (лексем, словосполучень, речень) в одній або кількох мовах.

Методи дослідження. У вступі також необхідно подати перелік методів дослідження, які були використані для досягнення поставленої мети. Наукові методи треба не лише назвати, але й зазначити, що саме досліджувалось за допомогою якого конкретного методу. Вибір методів повинен забезпечити достовірність отриманих результатів і висновків (наприклад, дескриптивний, дедуктивний, індуктивний, структурний (компонентний аналіз, аналіз за безпосередніми складниками, дистрибутивний аналіз), зіставний (встановлення *tertium comparationis*), трансформаційний аналіз, процедура кількісних підрахунків тощо).

Наукова новизна одержаних результатів викладається аргументовано, коротко та чітко. Визначається відмінність одержаних результатів від відомих раніше (за висунутими в роботі завданнями) та ступінь новизни одержаних результатів (наприклад, «вперше визначено...», «з'ясовано...», «встановлено...», «удосконалено...», «набуло подальшого розвитку...», «доведено...» тощо).

Практичне значення отриманих результатів включає висвітлення двох позицій. По-перше, студент повинен надати відомості про ті розділи мовознавства та перекладознавства, внеском до яких є результати дослідження (наприклад, до загальної теорії перекладу, зіставного мовознавства, лексикології, стилістики, теоретичної граматики англійської та української мов тощо). По-друге, треба зазначити про можливості лінгводидактичного застосування отриманих результатів (наприклад, для укладання спеціального словника, конкретних методичних рекомендацій, окремих збірок тощо).

Апробація результатів дослідження є обов'язковим структурним елементом Вступу, де вказують кількість і назви науково-практичних конференцій, конгресів, симпозіумів, на яких було оприлюднено результати виконаного дослідження, із зазначенням повних даних представлених доповідей.

Публікації (за наявності). Вказується кількість опублікованих одноосібних (або у співавторстві) наукових праць (статей, тез), у яких відображені основні наукові результати дослідження.

Структура роботи – останній елемент вступу наукової роботи. Він включає перерахування усіх структурних складових виконаної праці, а також вказівку на кількість використаних джерел (Список використаних джерел (не менше ніж кількість сторінок основного тексту), Список лексикографічних джерел, Список довідникових джерел), джерел ілюстративного матеріалу, додатків. У цьому абзаці зазначається загальна кількість сторінок виконаної роботи і кількість сторінок основного тексту (50–60 сторінок, починаючи зі Вступу до Списку використаних джерел). Таблиці, Схеми, Рисунки, Діаграми, що займають цілі сторінки, не входять до основного тексту і повинні бути розміщені у додатках.

Отже, загальна характеристика роботи у вступі подається в такій послідовності:

- актуальність теми;
- мета і завдання дослідження;
- об'єкт і предмет вивчення;
- фактичний матеріал і джерельна база дослідження;
- методи опрацювання матеріалу та його опису;
- наукова новизна одержаних результатів;
- практичне значення наукової роботи;
- апробація результатів дослідження, публікації;
- структура роботи.

ОСНОВНА ЧАСТИНА. Це – головна структурна складова частина кваліфікаційної бакалаврської роботи, що розкриває вирішення всіх завдань, поставлених у дослідженні для досягнення мети і отримання нових наукових

результатів. Вона складається з 2 (або 3, за потреби) розділів (підрозділів, пунктів, підпунктів відповідно). Кожен пункт і підпункт повинні містити змістовно закінчену інформацію та завершуватися проміжними висновками (1–2 речення, що підводять підсумок призначення запропонованого пункту / підпункту).

РОЗДІЛ 1 – теоретична частина (25–30 сторінок) складається з 3–4 підрозділів, що окреслюють усі проблемні питання у мовах вивчення, пов’язані з базовими термінами, що входять до сформульованої теми. Тут наводяться основні наукові підходи до зазначеної в темі проблеми, визначаються ключові поняття, їхні характеристики, здійснюється критичний аналіз праць вітчизняних і зарубіжних дослідників з обраної проблематики, подається інформація щодо прогалин у вирішенні проблеми та можливостях їх заповнити із залученням нових підходів, інтеграції кількох підходів тощо.

Перший розділ дипломної роботи може містити чотири основні підрозділи. Якщо тема, наприклад, *«Вживання англійських каузальних сполучників у романі Дж. Роулінг “Гаррі Поттер і в’язень Азкабану” та специфіка їх відтворення українською мовою: корпусний підхід»*, то такими підрозділами можуть бути:

1.1. Каузальні сполучники в англістиці (6–7 сторінок) – реферативний огляд спеціальної літератури з проблематики досліджуваного англословного явища (з акцентом на літературі останніх років і літературі іноземними мовами) із встановленням прогалин у вивченні цього явища;

1.2. Каузальні сполучники в україністиці (6–7 сторінок) – реферативний огляд спеціальної літератури з проблематики досліджуваного українськомовного явища (з акцентом на літературі останніх років) із встановленням прогалин у вивченні цього явища;

1.3. Ізоморфні та аломорфні риси каузальних сполучників в англійській та українській мовах (6–7 сторінок) – зіставний аналіз результатів перших двох пунктів із встановленням ізоморфного (спільного) та аломорфного (відмінного) для каузальних сполучників двох мов, що вивчаються;

окреслення можливих шляхів усунення невідповідностей при відтворенні окремого явища однієї мови засобами іншої мови;

1.4. Корпусний підхід у вивченні каузальних сполучників (7–9 сторінок) – опис можливостей корпусної лінгвістики, зокрема корпусного підходу, у вивченні іноземних мов, навчанні перекладу та міжкультурної комунікації.

Важливо, що під час здійснення аналізу теоретичних джерел слід уникати таких типових помилок, як: 1) компіляція (поєднання готових фрагментів чужих досліджень без власної обробки джерел); 2) перерахування літературних джерел і простий переказ їх змісту; 3) відсутність посилань; 4) відсутність авторської позиції; 5) відсутність єдиного стилю, синтаксичної та стилістичної грамотності.

Висновки до першого розділу підводять ризику щодо теоретико-методологічної бази роботи, уточнюють дефініції основних понять, окреслюють головні підходи до їхнього вивчення, а також подають особисту думку автора до уже викладеного матеріалу як результату дослідження за відповідними підрозділами змісту.

РОЗДІЛ 2 (25–30 сторінок) має практичний характер, подає фактично опрацьований матеріал із наведенням нових кількісно підтверджених результатів. У цьому розділі може бути 3–4 відносно самостійні підрозділи, що й презентують авторські здобутки. Для аналізу треба відібрати не менше 100 текстових фрагментів іноземною мовою, відтворення мовних одиниць із яких у цільовій мові з подальшим кількісним обрахуванням загальних тенденцій щодо використання певних перекладацьких трансформацій продемонструє новизну виконаної наукової роботи. Підрозділами у другому розділі можуть бути:

2.1. Реєстр каузальних сполучників на матеріалі англomовного роману Дж. Роулінг “Harry Potter and the Prisoner of Azkaban” (7–8 сторінок) – повний опис усіх аналізованих одиниць (вилучених із англomовної частини утвореного паралельного корпусу) із систематизацією їх за певними критеріями або власно запропонованою класифікацією;

2.2. Реєстр українських відповідників англійським каузальним сполучникам на матеріалі українськомовного перекладу Дж. Роулінг «Гаррі Поттер і в'язень Азкабану» (7–8 сторінок) – повний опис усіх вилучених із українськомовної частини утвореного паралельного корпусу відповідників із систематизацією їх за певними критеріями або власно запропонованою класифікацією;

2.3. Реєстр перекладацьких трансформацій для відтворення англійських каузальних сполучників в українській мові (7–10 сторінок) – аналіз перекладацьких трансформацій для відтворення англійських каузальних сполучників у цільовій мові, виявлених на матеріалі фрагмента укладеного англо-українського паралельного корпусу, з виявленням тенденції до найчастотніших трансформацій, здатних передати те чи те оригінальне явище засобами мови-перекладу;

2.4. Кількісне опрацювання отриманих результатів (4–7 сторінок) – подання кількісних даних щодо різного типу підрахунків у вигляді таблиць, графіків, схем, діаграм із поясненням отриманої інформації.

Висновки до другого розділу в логічній послідовності наводять результати, отримані у дослідженні, що підтверджують виконання висунутих практичних завдань з окресленням різних тенденцій щодо трактування таких здобутків.

ВИСНОВКИ (2–4 сторінки) – це заключна частина роботи, у якій стисло підбиваються підсумки дослідження, тобто подаються відповіді на проблематичні питання, що були поставлені у Вступі, послідовно вказується, що саме було виявлено / встановлено / доведено за завданнями роботи задля досягнення наукової мети. Висновки мають корелювати з метою і завданнями роботи. Тут можна також надати рекомендації щодо практичного застосування отриманих результатів, а також необхідно зазначити перспективи та напрями подальших досліджень обраної теми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ – список використаних теоретичних джерел (написаних кирилицею, потім латиницею), кількість яких повинна бути не менше кількості сторінок основного тексту.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ – включає перелік різного роду словників, дані яких використано в роботі.

СПИСОК ДОВІДНИКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ – список граматик, енциклопедій, довідників тощо, застосованих у розвідці.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ – джерела, з яких відібрано фактичний матеріал для аналізу.

ДОДАТКИ – їх може бути кілька. Обов'язковим є Додаток, що репрезентує фрагмент укладеного на матеріалі двох романів (оригіналу та його авторитетного перекладу) паралельного корпусу текстів. Такий Додаток містить не менше 100 текстових фрагментів іноземною мовою, вирівняних і паралельно розташованих відповідно до мови-перекладу (у вигляді таблиці з двома стовпчиками – ліворуч розташовуються оригінальні одиниці, праворуч – відтворювані). Аналізоване явище в мові оригіналу, як і його відповідник у мові перекладу повинні бути виділені жирним шрифтом.

Також до Додатків входять великі за розміром (сторінка і більше) таблиці, схеми, графіки, діаграми і будь-який матеріал, покликаний унаочнити певні положення виконаної роботи.

3. ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

Бакалаврська робота на випусковій кафедрі прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу виконується протягом двох семестрів (VII і VIII). Під час виконання бакалаврської роботи студента консультує керівник, призначений із числа викладачів випускової кафедри.

На початку виконання роботи студенту необхідно ознайомитися з основною літературою за обраною темою і скласти зміст основних розділів і підрозділів майбутньої наукової праці. Зміст має бути узгоджений із науковим

керівником. У ході роботи перелік літератури доповнюється, а план роботи коригується і деталізується.

Виконання бакалаврської роботи здійснюється дипломником за планом-графіком.

Додаток 3. План-графік роботи над бакалаврською роботою

СЕМЕСТР VII			Терміни
1.	Підготовка до роботи. Консультація №1.	Ознайомлення з темою бакалаврської роботи та вимогами до написання бакалаврських робіт по кафедрі прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу. Отримання завдання щодо укладання паралельного корпусу текстів. Складання плану для першого теоретичного розділу роботи і рекомендації керівника з підбору літератури.	вересень
2.	Консультація №2.	Виділення й аналіз базових понять. Окреслення мети і завдань. Визначення методологічних основ проблеми дослідження (об'єкт, предмет, методи, принципи)	жовтень
3.	Консультація №3.	Написання підрозділу 1.1. Написання підрозділу 1.2.	листопад
4.	Консультація №4.	Написання підрозділу 1.3. Написання підрозділу 1.4. Представлення укладеного паралельного корпусу текстів.	грудень
5.	Попередній захист Розділу1.	Підготовка доповіді та презентації для унаочнення результатів першого теоретичного розділу.	січень
СЕМЕСТР VIII			

1.	Консультація №1.	Укладення фрагменту паралельного корпусу текстів, на основі якого формуються реєстри аналізованих мовних явищ у мовах оригіналу та перекладу. Написання підрозділу 2.1.	лютий
2.	Консультація №2.	Написання підрозділу 2.2. Написання підрозділу 2.3.	березень
3.	Консультація №3.	Написання підрозділу 2.4. Оформлення загальних висновків до роботи, уточнення даних у вступній частині.	квітень
4.	Консультація №4.	Обговорення результатів антиплагіатної перевірки. Підготовка доповіді та презентації для унаочнення результатів другого практичного розділу.	травень
5.	Попередній захист Розділу2.	Представлення результатів другого практичного розділу.	травень
ЗАХИСТ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ			червень

Керівник контролює хід виконання роботи. Готові розділи подаються керівникові й відповідно до його зауважень уточнюються, доповнюються чи переробляються. Завершена робота подається на підпис керівникові. Керівник надає відгук на дипломну роботу.

Керівник оцінює дипломну роботу за десятьма критеріями, кожен із яких може бути максимально оцінений на 10 балів:

- 1) наявність основних компонентів структури роботи;
- 2) відповідність оформлення роботи, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам до бакалаврської роботи;
- 3) наявність фундаментальних робіт, наукових джерел за останні п'ять років, авторитетних праць іноземною мовою;
- 4) відповідність побудови вступу нормативним вимогам;
- 5) відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам;

6) відповідність представлених методів дослідження заявленим меті та завданням;

7) відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам;

8) відповідність висновків роботи вступу і результатам теоретичної та практичної складників дослідження;

9) наявність наукової новизни (новий матеріал, нова методика його опрацювання, нова класифікація, вивчення донині невисвітлених аспектів порушеної проблеми, новітні методи дослідження);

10) апробація результатів дослідження (участь у різних наукових конференціях, виступи і публікації).

Відгук наукового керівника подається у такій формі:

Додаток 4. Зразок відгуку наукового керівника

ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА

НА БАКАЛАВСЬКУ РОБОТУ

студента(ки) _____ групи факультету іноземної філології

спеціальності 035 Філологія 035.041 – германські мови та літератури (переклад включно)

(ПІБ студента)

за темою _____

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Наявність основних компонентів структури роботи – <i>загалом 10 балів</i> (усі компоненти наявні – 10, один компонент відсутній – 5, декілька компонентів відсутні – 0)	
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам до бакалаврської роботи – <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10, незначні помилки в оформленні – 8, значні помилки в оформленні – 4, оформлення переважно неправильне – 0)	

3	Наявність фундаментальних робіт, наукових джерел за останні п'ять років, авторитетних праць іноземною мовою – <i>загалом 10 балів</i> (присутня – 10, частково – 5, відсутня – 0)	
4.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам – <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10, відповідність неповна – 8, відповідність часткова – 4, не відповідає вимогам – 0)	
5.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам – <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10, відповідність неповна – 8, відповідність часткова – 4, не відповідає вимогам – 0)	
6.	Відповідність представлених методів дослідження заявленій меті та завданням – <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10, відповідність неповна – 8, відповідність часткова – 4, не відповідає вимогам – 0)	
7.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам – <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10, відповідність неповна – 8, відповідність часткова – 4, не відповідає вимогам – 0)	
8.	Відповідність висновків роботи вступу і результатам теоретичної та практичної складових дослідження – <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10, відповідність неповна – 8, відповідність часткова – 4, не відповідає вимогам – 0)	
9.	Наявність наукової новизни (новий матеріал, нова методика його обробки, нова класифікація, вивчення донині невисвітлених аспектів порушеної проблеми, новітні методи дослідження) – <i>загалом 10 балів</i> (присутня – 10, частково – 5, відсутня – 0)	
10.	Апробація результатів дослідження – <i>загалом 10 балів</i> (виступ на науковій конференції та публікація статті / тез – 10, виступ на науковій конференції – 5, відсутність апробації – 0)	

Усього набрано балів: _____

Зауваження: _____

Оцінка:

«До захисту» _____

(60–100 балів)

«На доопрацювання» _____

(0–59 балів)

Висновок: робота може бути рекомендована до захисту

робота не може бути рекомендована до захисту

Науковий керівник _____

(підпис)

(наук. ступ., вчене звання, прізвище та ініціали)

«____» _____ 2026 р.

Позитивний відгук наукового керівника є передумовою для подання виконаної бакалаврської роботи на рецензування.

Рецензентом може бути кандидат / доктор філологічних наук, професор / доцент тієї самої випускової кафедри або науково-педагогічний працівник із відповідними науковими ступенями / вченими званнями з іншої кафедри факультету іноземної філології.

Рецензія подається у такій формі:

Додаток 5. Зразок рецензії на бакалаврську роботу

РЕЦЕНЗІЯ НА БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ

студента(ки) _____ групи факультету іноземної філології

спеціальності 035 Філологія 035.041 – германські мови та літератури (переклад включно)

(ПІБ студента)

за темою _____

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Актуальність пропонованого дослідження – <i>загалом 10 балів</i> (присутня – 10, частково – 5, відсутня – 0)	
2.	Наявність новизни дослідження (новий матеріал, нова методика його обробки, нова класифікація, вивчення донині невисвітлених аспектів порушеної проблеми, новітні методи дослідження) – <i>загалом 10 балів</i> (наявна – 10, частково – 5, відсутня – 0)	
3	Обізнаність з фундаментальними і сучасними перекладознавчими джерелами, у тому числі іноземною мовою – <i>загалом 10 балів</i> (наявна – 10, частково – 5, відсутня – 0)	
4.	Реалізація головної мети дослідження і відповідність висновків поставленим завданням – <i>загалом 10 балів</i> (повна – 10, неповна – 8, часткова – 4, не відповідає вимогам – 0)	

5.	Відповідність вимогам наукового стилю, аргументованість викладення матеріалу, вільне володіння термінологією галузі – <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10, відповідність неповна – 8, відповідність часткова – 4, не відповідає вимогам – 0)	
6.	Володіння навичками реферування англійською мовою – <i>загалом 10 балів</i> (на високому рівні – 10, добре – 8, задовільне – 4, незадовільне – 0)	
7.	Структура і обсяг роботи (наявність вступу, розділів, висновків, бібліографії), логічність композиції роботи – <i>загалом 10 балів</i> (повна – 10, неповна – 8, часткова – 4, не відповідає вимогам – 0)	
8.	Оформлення бібліографії відповідно до чинних стандартів – <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10, незначні помилки в оформленні – 8, значні помилки в оформленні – 4, оформлення переважно неправильне – 0)	
9.	Практичне значення виконаного дослідження – <i>загалом 10 балів</i> (наявне – 10, частково – 5, відсутнє – 0)	
10.	Апробація результатів дослідження – <i>загалом 10 балів</i> (виступ на науковій конференції та публікація статті / тез – 10, виступ на науковій конференції – 5, відсутність апробації – 0)	

Усього набрано балів: _____

Зауваження:

Рецензент _____

(підпис)

(наук. ступ., вчене звання, прізвище та ініціали)

«____» _____ 2026 р.

Наявність позитивної рецензії дає змогу здобувачу подавати свою роботу на проходження антиплагіатної перевірки.

Дипломна робота з відгуком наукового керівника та іншими матеріалами надходить до завідувача кафедри, який вирішує питання про допущення дипломної роботи до захисту, про що робиться відповідний запис на титульній сторінці.

Завершена й оформлена робота подається на кафедру для розгляду не пізніше ніж за 15 днів (1 червня поточного року) до початку роботи ЕК.

Дипломна робота, яка отримала незадовільний відгук наукового керівника, не пройшла антиплагіатну перевірку, фіксується як така, що не може бути представлена до захисту перед ЕК. Протокол засідання кафедри про недопуск до захисту подається до деканату факультету іноземної філології. Студент знайомиться з цим рішенням до початку державної атестації.

4. ПОРЯДОК ПОДАННЯ БАКАЛАВРСЬКИХ РОБІТ НА АНТИПЛАГІАТНУ ПЕРЕВІРКУ

Відповідно до положення «Про академічну доброчесність в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова» (<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/polozhennia-pro-akademichnu-dobrochesnist-udu>) кваліфікаційні роботи здобувачів вищої освіти освітнього рівня бакалавр підлягають процедурі обов'язкової перевірки на плагіат із використанням антиплагіатних інтернет-систем на наявність запозичень із академічних та наукових текстів, присутніх у базах університету, базах інших навчальних закладів та в інтернеті.

Перевірку на плагіат здійснює призначена наказом ректора голова комісії з академічної етики факультету іноземної філології кандидат філологічних наук доцент Орлова Юлія Валентинівна, що є відповідальною особою за перевірку текстів на академічний плагіат. Рішення щодо допуску студентів до попереднього захисту приймає комісія з академічної етики ФІФ (далі – Комісія) шляхом розгляду автоматично згенерованих антиплагіатною системою звітів подібності. Комісія з академічної етики ФІФ складається з голови Комісії, заступника голови Комісії (доц. Балабан О. О.) та відповідальних осіб на рівні кафедр ФІФ, призначених деканом факультету за поданням завідувачів кафедр.

Алгоритм здійснення антиплагіатної перевірки передбачає:

1. Подання автором кваліфікаційної роботи голові комісії з академічної етики заяви для перевірки на плагіат на ім'я завідувача випускової кафедри (зразок заяви додається) в термін, визначений Комісією (див. Додаток 6, 7), і не пізніше ніж за 15 календарних днів до попереднього захисту.

Допускається групове подання заяв голові Комісії. Для цього відповідальна особа випускової кафедри має зібрати всі заяви від імені здобувачів та організовано подати голові Комісії.

2. Підготовка файлу роботи, що підлягає перевірці, з подальшим поданням відповідальній особі випускової кафедри. Формат файлу має підтримувати формати файлів doc, docx, які не містять елементів захисту і перевірені на наявність вірусів.

3. Подання відповідальною особою випускової кафедри голові Комісії готового файлу завершеної (з усіма структурними компонентами) кваліфікаційної роботи здобувача на електронну адресу yu.v.orlova@udu.edu.ua в термін, визначений Комісією (див. Додаток 6, 7, Примітка 1). Назва файлу повинна відповідати прізвищу здобувача із вказівкою індексу групи (наприклад, Іваненко_4зП).

Примітка 1: У разі недотримання визначених термінів подання кваліфікаційної роботи, робота може бути подана на антиплагіатну перевірку пізніше зазначеного терміну, але виключно з дозволу декана факультету, і не пізніше 15 календарних днів до захисту кваліфікаційної роботи.

4. Антиплагіатна перевірка головою Комісії готових завантажених файлів кваліфікаційних робіт не пізніше 7 календарних днів після подання відповідальною особою випускової кафедри голові Комісії таких файлів.

5. Формування звіту подібності. Звіт подібності надсилається відповідальній особі випускової кафедри протягом 7 календарних днів із моменту подання голові Комісії файлу кваліфікаційної роботи здобувача.

6. Оформлення комісією з академічної етики ФІФ рішення в письмовій формі (зразок довідки додається) щодо допуску здобувача до попереднього захисту. Довідка за підписом голови та заступника голови Комісії надається

відповідальному на рівні кафедр ФІФ протягом 3 календарних днів із моменту формування звіту подібності.

Роботи, які мають низький рівень (менше 50 %) оригінальності тексту, не підлягають доопрацюванню, повторній перевірці і до попереднього захисту не допускаються.

Рекомендовано такі показники оригінальності кваліфікаційних робіт:

- понад 75 % – текст роботи вважається оригінальним і робота рекомендована до попереднього розгляду екзаменаційної комісії;
- від 75 % до 65 % – оригінальність задовільна, текст потребує перевірки наявності відповідних покликань на першоджерела для цитованих фрагментів, а також аналізу виявлених у тексті запозичень (див. Примітка 2);
- від 65 % до 50% – кваліфікаційна робота може бути прийнята до розгляду за умови доопрацювання з подальшим аналізом Комісією оригінальності доопрацьованого тексту роботи;
- менше 50% – неприйнятний рівень оригінальності тексту, наявні істотні ознаки плагіату; кваліфікаційна робота до розгляду екзаменаційної комісії не рекомендована.

Примітка 2: правомірними є такі запозичення: власні назви, назви праць, які досліджувались у роботі, ілюстративний матеріал, бібліографічні посилання на джерела, мовні засоби наукового стилю (усталені словосполучення тощо), самоцититування.

Примітка 3: Показники унікальності академічних текстів у % можуть бути змінені за рішенням випускових кафедр та Комісії і фіксуються у відповідному протоколі засідання випускової кафедри з урахуванням специфіки спеціальностей із зазначенням підстав такої зміни.

**Додаток 6. Терміни подання заяв та кваліфікаційних робіт
на антиплагіатну перевірку
у травні 2026 року
(денне відділення)**

Назва кафедри	Дата подання заяви голові Комісії	Дата подання голові Комісії кваліфікаційної роботи здобувача
Кафедра прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу	20 травня 2026 р.	20 травня 2026 р.
Кафедра методики викладання іноземних мов і світової літератури	21 травня 2026 р.	21 травня 2026 р.
Кафедра германських мов	22 травня 2026 р.	22 травня 2026 р.
Кафедра слов'янських, германських і східних мов	23 травня 2026 р.	23 травня 2026 р.
Кафедра світової літератури та теорії літератури	24 травня 2026 р.	24 травня 2026 р.

**Додаток 7. Терміни подання заяв та кваліфікаційних робіт
на антиплагіатну перевірку
у травні 2026 року
(заочне відділення)**

Назва кафедри	Дата подання заяви голові Комісії	Дата подання голові Комісії кваліфікаційної роботи здобувача
Всі випускові кафедри	20 травня 2026 р.	20 травня 2026 р.

Додаток 8. Зразок Довідки на антиплагіат

Довідка

про результати антиплагіатної перевірки бакалаврської роботи

Комісія з академічної етики факультету іноземної філології здійснила перевірку бакалаврської роботи _____

(повна назва роботи)

студента (-ки) _____,
 групи _____ щодо дотримання норм академічної етики.

За результатами аналізу роботи та аналізу звіту подібності, який було згенеровано системою виявлення збігів / ідентичності / схожості, комісія дійшла такого висновку (вибрати один із варіантів):

- 1) Комісія не виявила академічного плагіату. Подана бакалаврська робота може бути допущена до захисту на засіданні ЕК.
- 2) Комісія виявила академічний плагіат (обґрунтування факту академічного плагіату додається). Подана бакалаврська робота не може бути допущена до захисту на засіданні ЕК.

3) Інше

Голова комісії

Юлія ОРЛОВА

Секретар комісії

Олена БАЛАБАН

Дата

5. ЗАХИСТ ТА ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНИХ РОБІТ

Захист бакалаврських робіт проводиться на відкритому засіданні екзаменаційної комісії з атестації здобувачів вищої освіти у терміни, визначені навчальними планами, і згідно з графіком, узгодженим ректором університету.

До захисту бакалаврської роботи студент повинен підготувати доповідь тривалістю 5–7 хвилин, а також ілюстративний матеріал для членів екзаменаційної комісії: презентація роботи в комп'ютерній програмі Power Point у вигляді слайдів, які демонструються на екрані під час захисту й висвітлюють основні теоретичні

положення та практичні результати проведеного дослідження, а також, за потреби, роздаткові матеріали.

У доповіді студент висвітлює актуальність теми, мету, завдання бакалаврської роботи, зазначає об'єкт, предмет, методи дослідження, фактичний матеріал, наукову новизну, стисло представляє основні результати проведеної розвідки з кількісними підрахунками, зауважує на практичному значенні роботи, її апробації, визначає перспективи подальшого дослідження. Читати доповідь під час захисту не рекомендується.

Захист бакалаврської роботи оцінюється за такими критеріями (максимальний бал – 100):

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Відповідність оформлення роботи, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам до бакалаврської роботи – загалом 20 балів (повна відповідність – 20 , незначні помилки в оформленні – 14 , значні помилки в оформленні – 8 , оформлення переважно неправильне – 0)	20
2.	Ступінь володіння матеріалом виконаного дослідження, представленим у доповіді на захисті – загалом 20 балів (висока – 20 , добра – 15 , задовільна – 10 , незадовільна – 0)	20
3.	Змістова наповненість презентації, що супроводжує доповідь під час захисту – загалом 20 балів (повністю відповідає доповіді – 20 , відповідність неповна – 14 , відповідність часткова – 8 , не відповідає доповіді – 0)	20
4.	Технічне оформлення презентації, що супроводжує доповідь під час захисту – загалом 20 балів (повна відповідність вимогам до такого роду презентацій – 20 , незначні помилки в оформленні – 15 , значні помилки в оформленні – 10 , оформлення переважно неправильне – 0)	20
5.	Коректність відповідей на запитання комісії і присутніх – загалом 20 балів (повністю правильні – 20 , частково неправильні – 10 , повністю неправильні – 0)	20
УСЬОГО:		100

Екзаменаційна комісія з атестації здобувачів вищої освіти на закритому засіданні оцінює кожну бакалаврську роботу.

Захист бакалаврських робіт закінчується виставленням оцінок у національній шкалі та в системі ЄКТС. Оцінка за бакалаврську роботу складає середнє арифметичне від:

- оцінки наукового керівника (як зазначено у його відгуку: максимальний бал – 100);
- оцінки рецензента (як зазначено у рецензії: максимальний бал – 100);
- оцінки, отриманої студентом під час захисту (максимальний бал – 100).

Підсумкова оцінка вираховується за національною шкалою та шкалою ЄКТС.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
65-69	D	задовільно	
60-64	E		
35-59	FX (з правом повторного складання)	незадовільно	не зараховано
0-34	F (без права повторного складання у поточному семестрі, але з правом проходження повторного курсу)	незадовільно	не зараховано

6. ТЕХНІЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ

Текст роботи і література друкуються шрифтом Times New Roman (розмір 14 ppt) через 1,5 інтервала. Інтервали перед, після рядків, відступи зліва, справа рядків – 0.

Поля: ліве – 3 см, верхнє і нижнє – по 2 см, праве – 1,5 см.

Абзацний відступ – 1,25 см.

Цитати і визначення (дефініції) термінів беруться в лапки («дискурс»). Пропуски в наведених цитатах позначаються так: [...].

Чітко диференціюються знаки дефіс (-) і тире (—), наприклад: «Дискурс – це...», але «лексико-синтаксичні характеристики».

Фрагменти рукопису, що містять ілюстративний матеріал, друкуються *курсивом*. Аналізовані фрагменти в ілюстраціях – **жирним шрифтом**:

(англ.) *There have been moments throughout our history that threatened that **solidarity*** (Trump, 2017).

(укр.) *У нашій історії бували моменти, коли наша **солідарність** опинялася під загрозою.*

Підрядкові виноски не допускаються.

Автор несе відповідальність за точність наведених у роботі цитат і правильність оформлення посилань на джерела.

Перед тим, як подати рисунок (схему / діаграму), необхідно його ввести, наприклад:

Виходячи з положення про інформативну достатність ментальних схем, реалізованих номінативними реченнями в англійській, французькій та українській мовах, у матеріалі дослідження, за змодельованою структурою синтаксичного концепту, репрезентованого номінативними реченнями, було виокремлено 6 типів синтаксичних концептів, що є універсальними для досліджуваних мов, позначуваними яких виступають номінативні речення у досліджуваних мовах, як представлено на рис. 2.1.1 (номер рисунку включає номер розділу – 2, потім підрозділу 1, тобто 2.1 – це перший підрозділ другого розділу, потім номер самого рисунку, тобто 2.1.1 – це перший рисунок у першому підрозділі другого розділу).

Подаєте рисунок 2.1.1.

Під ним – назва жирним накресленням:

Рис. 2.1.1 Структура синтаксичних концептів, репрезентованих номінативними реченнями в англійській, французькій та українській мовах

Після подання рисунку треба його коротко описати, наприклад:

Отже, з рисунку 2.1.1 очевидно, що в усіх трьох мовах (англійській, французькій та українській) номінативні речення репрезентують 6 універсальних типів синтаксичних концептів: *назвати типи*.

Таблиці теж треба вводити, наприклад:

Узагальнені дані щодо кількості трансформацій, застосованих для відтворення значень модального дієслова *must* в українськомовному перекладі роману, подано в таблиці 2.3.2.

Спочатку пишете слово Таблиця з номером (вирівнювання праворуч), потім – назва таблиці по центру жирним шрифтом, потім – сама таблиця.

Таблиця 2.3.2

**Реєстр трансформацій, застосованих для відтворення значень
модального дієслова *must* в українськомовному перекладі**

Найменування перекладацької трансформації	Кількість перекладацьких трансформацій	% від загальної кількості перекладацьких трансформацій
генералізація	1	1%
конкретизація	2	2%
адаптація	16	17%
модуляція	27	28%
транспозиція	20	21%
заміна	7	7%
додавання	14	15%
опущення	8	8%

Усього:	95	100%
---------	----	------

Після Таблиці – короткий опис, наприклад:

Отже, у перекладі роману «Пригоди Олівера Твіста» було виявлено 8 типів перекладацьких трансформацій, серед яких найчастіше зустрічається модуляція (лексико-семантична) (...%) та транспозиція (граматична) (...%). Рідше можна спостерігати застосування генералізації (лексико-семантична) (...%) та заміни (граматична) (...%).

Номер таблиці формується так само, як і для рисунків: 2.3.2 позначає, що це друга таблиця у третьому підрозділі другого розділу.

7. ОПРАЦЮВАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ ПОСИЛАНЬ НА НАУКОВІ ДЖЕРЕЛА

Звернення до чужих текстів оформлюються у вигляді цитат. Посилання до джерела наводяться щоразу при зверненні до нього в тексті роботи. Цитати з іншомовних джерел перекладаються українською мовою. Для оформлення цитат, парафраз і посилань у бакалаврській роботі застосовуються стандарти міжнародного стилю оформлення публікацій Американської асоціації психологів (APA Style <http://www.apastyle.org>).

Усі посилання беруться в круглі дужки, не виділяються курсивом і не виділяються жирним шрифтом (надалі зразки посилань виділено жирним шрифтом лише для їхнього виділення на тлі загального тексту; у роботі посилання НЕ ВИДІЛЯЮТЬ ЖИРНИМ ШРИФТОМ!).

У тексті роботи при оформленні посилання в дужках зазначаються прізвище автора та рік видання джерела, на яке наводиться посилання, через кому, наприклад:

(Бацевич, 2010) – якщо посилання на ідею / думку автора;

(Бацевич, 2010: 25) – якщо подається цитата: у наведеному зразку цифра **25** позначає номер сторінки, з якої було взято цитату.

Повна назва роботи включається до списку використаної літератури наприкінці дослідження.

Якщо наводяться посилання більше ніж на одне джерело різних авторів, то джерела зазначаються у тих самих дужках за абеткою прізвищ авторів і відмежовуються одне від одного крапкою з комою, наприклад:

(Бацевич, 2010; Іванова, 1995; Селіванова, 2008).

Якщо наводяться посилання більше ніж на одне джерело того самого автора, то після прізвища автора у тих самих дужках через кому зазначаються роки видання таких джерел за хронологією, наприклад:

(Русанівський, 1994, 2002).

У випадках вторинного цитування вказується не тільки джерело оригінального тексту, але й джерело, з якого взята цитата, наприклад:

(цит. за Отін, 2004).

Якщо наводиться цитата з джерела, в якому не зазначено автора, в дужки виноситься назва джерела. Можна зазначати або повну назву, або декілька перших слів із назви, наприклад:

(Oxford English Dictionary, 2017) або (Oxford, 2017).

Спеціальні стандарти застосовуються при оформленні посилань на електронні ресурси. Так, якщо наводиться посилання на цілий ресурс, його адреса зазначається безпосередньо в тексті роботи, наприклад:

Інформаційно-довідкова система «Корпус української мови» знаходиться у вільному доступі (<http://www.mova.info>).

8. ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ЛІТЕРАТУРИ

Наприкінці будь-якої наукової або кваліфікаційної роботи наводиться Список використаних джерел. Такий список містить бібліографічні записи про

всі джерела, які були опрацьовані та використані дослідником при роботі з теми.

Усі використані при виконанні дослідження джерела підрозділяються на три підгрупи:

1. Список використаної літератури.

У цьому переліку наводиться перелік наукових монографій і статей.

2. Список лексикографічних джерел.

У такому підрозділі наводиться перелік джерел довідниково-словникового характеру, а саме: словників, довідників, енциклопедій тощо. Допускається також формування двох окремих списків: Списку лексикографічних джерел (тільки для словників) і Списку довідникових джерел (для енциклопедій, граматик, довідників тощо).

3. Список джерел ілюстративного матеріалу.

Ця підгрупа містить перелік джерел, що репрезентують матеріал дослідження, тобто це ті джерела, з яких було відібрано фактичний матеріал для аналізу.

Бібліографічні записи розташовують за алфавітом прізвищ авторів або перших слів у назві джерела. Записи про роботи авторів з однаковими прізвищами розміщують за алфавітом їхніх ініціалів, а роботи одного автора – за хронологією видання робіт.

При написанні роботи дослідник має опрацьовувати вітчизняні та зарубіжні роботи з теми дослідження (зарубіжні – не менше 25 % від загальної кількості джерел). Особливу увагу необхідно приділити науковим працям останнього десятиліття. Бібліографічні параметри іншомовних джерел не перекладаються і наводяться мовою видання (при цьому цитата в тексті роботи перекладається і наводиться мовою написання роботи). Джерела мовами з некириличним алфавітом утворюють окремий список, який подається після списку джерел мовами з кириличним алфавітом, та продовжують наскрізну нумерацію. Кожен бібліографічний запис починається з нового рядка.

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1–7 авторів	* Шмігер, Т. (2009). <i>Історія українського перекладознавства XX сторіччя</i>. (342 с). Київ: Смолоскип. * Черноватий, Л. М., Карабан, В. І., Подміногін, В. О., Кальниченко, О. А., Радчук, В. Д. (2007). <i>О. М. Фінкель – забутий теоретик українського перекладознавства: Збірка вибраних праць</i>. (440 с). Вінниця: Нова книга. * Martin, J., Hewson, L. (1991). <i>Redefining translation: The variational approach</i>. (276 p). Routledge.	Якщо видання має 1–7 авторів, зазначаються прізвища всіх.
8 і більше авторів	* Бігич, О. Б., Волошинова, М. М., Мацнева, О. А., Руснак, Д. А., Метьолкіна, О.М., Окопна, Я.В. ... Коробейнікова, Т. І. (2012). <i>Електронні засоби навчання іноземних мов студентів: досвід розробки й апробації</i>. (160 с). Київ: Вид. центр КНЛУ. * Takezawa, T., Morimoto, T., Sagisaka, Y., Campbell, N., Iida, H., Sugaya, F. ... Yamamoto, S. (1998). A Japanese-to-English speech translation system: ATR-MATRIX. <i>ICSLP-1998</i> (paper 0957).	Якщо видання має 8 і більше авторів, зазначаються прізвища перших шести й останнього.

Без автора, за редакцією	* Бик, І. С. (Ред.). (2006). <i>Англо-український дипломатичний словник</i>. (579 с.). Київ: Знання. * Bassnett, S., Trivedi, H. (Eds.) (2012). <i>Postcolonial translation: Theory and practice</i>. (216 p.) Routledge.	На першому місці зазначаються прізвища редакторів / редактора
Частина книги	* Карабан, В. І. (2013). Декомпресія в англо-українському перекладі. В Черноватий, Л. М. (Ред.), <i>Переклад у наукових дослідженнях представників харківської школи</i> (сс. 171–181). Вінниця: Нова книга. * Jakobson, R. (1959). On linguistic aspects of translation. <i>On translation</i> (pp. 30–39). Cambridge, Massachusetts: Harvard Press University.	
Багатотомне видання	* Білодід, І. (Ред.) (1970–1980). <i>Словник української мови</i>. (Т. 1–11). Київ: Наукова думка. * Federico, M., Bertoldi, N. (2005). A word-to-phrase statistical translation model. <i>ACM Trans. on Speech and Language Processing</i>. (Vol. 2). (pp. 1–24).	
Автореферат, дисертація	* Демецька, В. В. (2008). <i>Теорія адаптації в перекладі</i>. (36 с.). (Автореф. дис. д-ра філол. наук. Київський національний університет ім. Т. Шевченка). * Руденко, Н. С. (2011). <i>Екологічна лексика як об'єкт перекладу (на матеріалі словникової статті, анотації, звіту, а також</i>	

	публіцистичної статті на екологічну тематику). (235 с). (Дис. канд. філол. наук. Херсонський державний університет). * Shopin, P. (2017). <i>From Injury to Silence: Metaphors for Language in the Work of Herta Muller</i>. (202 p). (Doctoral thesis, University of Cambridge).	
Стаття	* Кияк, Т. Р. (2007). Функції та переклад термінів у фахових текстах. <i>Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка</i>, (32). (сс. 104–108). * Halliday, M. A. K. (2001). Towards a theory of good translation. <i>Exploring translation and multilingual text production: Beyond content</i>. (pp. 13–18).	
Електронний ресурс	* Беседіна, Є В. (2009). Концептуальна модель професійної підготовки конкурентоспроможних перекладачів в умовах диверсифікації вищої освіти. <i>Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського</i>. Взято з: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pfto/2009_3/files/ped_2009_03_07_Besedina.pdf. * Antonym. (n.d.). In <i>Merriam-Webster's online dictionary</i> [11th ed.]. Retrieved from http://www.m-w.com/dictionary/antonym	

9. КЛАСИФІКАЦІЇ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

При виконанні аналізу перекладацьких трансформацій, результати якого подаються, як правило, в підрозділі 2.3., рекомендовано спочатку подати класифікацію таких трансформацій, на яку автор спиратиметься в своєму дослідженні.

Рекомендовані класифікації:

В. І. КАРАБАН

Трансформація – це основа більшості прийомів перекладу, яка полягає в зміні формальних (лексичні або граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі.

Лексична перекладацька трансформація – різного роду зміни лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу з метою адекватної передачі їхніх семантичних, стилістичних і прагматичних характеристик із врахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традицій культури мови перекладу.

Граматична перекладацька трансформація – зміна граматичних характеристик слова, словосполучення або речення у перекладі.

Лексичні трансформації				
	Назва	Визначення	Оригінал	Переклад
1.	Конкретизація значення слова	лексична трансформація, внаслідок якої слово (термін) ширшої семантики в оригіналі замінюється словом (терміном) вужчої семантики	<i>Definite proof to that effect is lacking.</i>	<i>На цей час відсутні переконливі докази наявності такого ефекту.</i>
2.	Генералізація значення слова	заміна слова вужчої семантики на слово ширшої семантики при перекладі	<i>Це мені подарував Петро.</i>	<i>Petro has given it to me.</i>
3.	Додавання слова	введення в переклад лексичних елементів, що відсутні в оригіналі, з метою правильної передачі смислу речення (оригіналу), що перекладається, та/або дотримання мовленнєвих і	<i>Stability and control are the major problems in devising such machines.</i>	<i>Забезпечення стабільності роботи та надійності управління – ось головні проблеми в</i>

		мовних норм, що існують в культурі мови перекладу		конструюванні таких машин.
4.	Вилучення слова	трансформація, внаслідок якої в перекладі вилучається певний мовний елемент (плеонастичне слово, словоформа ...)	<i>The explosion was terrible while it lasted.</i>	<i>Вибух був жахливий.</i>
5.	Контекстуальна заміна	лексична перекладацька трансформація, внаслідок якої перекладним відповідником стає слово або словосполучення, що не є словниковим відповідником і що підібрано із урахуванням контекстуального значення слова, яке перекладається, його контексту вживання та мовленнєвих норм і традицій мови перекладу	<i>In identifying these features I relied heavily on previous research.</i>	<i>При визначенні цих ознак ми широко використовували попередні дослідження.</i>
6.	Перестановка слова	перестановка місцями лексичних елементів під час перекладу	<i>But some problems arise here.</i>	<i>Але тут виникає кілька проблем.</i>
7.	Формальна негативація	зміна форми слова або словосполучення на протилежну	<i>Recessive genetic diseases do not show up in children unless both parents are carrying a gene for that particular disease.</i>	<i>Рецесивні генетичні хвороби виявляються у дітей, батьки яких є носіями гену тієї чи іншої хвороби.</i>
Граматичні трансформації				
8.	Пермутація (перестановка)	граматична трансформація, внаслідок якої змінюється порядок слів у словосполученні або реченні	<i>Much work has been done on the problem.</i>	<i>З цієї проблеми написано багато праць.</i>
9.	Субституція (заміна)	граматична трансформація, внаслідок якої змінюються граматичні ознаки словоформ (наприклад, однина на множину), частин мови (наприклад, інфінітив на іменник), членів речення (додаток на підмет) та речень (просте на складне або навпаки)	<i>This year has seen many great discoveries.</i>	<i>У цьому році відбулось багато великих відкриттів.</i>
10.	Додавання	граматична трансформація, внаслідок якої в перекладі збільшується кількість слів, словоформ або членів речення	<i>The mutual effect introduces a complex change.</i>	<i>Перехресний вплив призводить до появи комплексних поправок.</i>
11.	Вилучення	граматична трансформація, внаслідок якої в перекладі вилучається певний мовний	<i>This is the phenomenon of diffraction.</i>	<i>Це – явище дифракції.</i>

		елемент (член або частина речення)		
12.	Комплексна трансформація	граматична трансформація, яка включає дві або більше простих граматичних трансформацій	<i>The motor was found to stop within 2 seconds.</i>	<i>Виявилося, що електромотор зупиняється протягом двох секунд.</i>

С. Є. МАКСИМОВ

LEXICAL TRANSFORMATIONS				
Formal lexical transformations				
1	Practical transcription	reproduction of the source language lexical item phonemes by the target language graphemes (letters)	<i>file Jack</i>	<i>файл Джек</i>
2	Transliteration	reproduction of the letters of the source language lexical item by the target language graphemes (letters)	<i>broker London</i>	<i>брокер Лондон</i>
3	Traditional phonetic and graphical reproduction		<i>Texas</i>	<i>Техас</i>
4	Combination of the three ways of reproduction described above		<i>Shakespeare</i>	<i>Шекспір</i>
5	Loan translation	калькування	<i>skyscraper</i>	<i>хмарочос</i>
Lexical and semantic transformations				
6	Generalization of meanings	is substitution of the source language words (phrases) of a narrow meaning by the target language words (phrases) of a general (broader) meaning.	<i>My baby is 18 months.</i>	<i>Мойй дитині півтора року.</i>
7	Differentiation of meanings	is caused by the fact that many English words with broad meaning do not have direct equivalents in Ukrainian. Dictionaries give a number of meanings that only partially cover the meaning of the source language word and translators have to choose one of the variants, which suit the context best of all.	<i>challenge</i>	<i>проблема, нагальне завдання (питання), виклик</i>
8	Substantiation of meaning	is substitution of the source language words (phrases) with a generic meaning by the target language words (phrases) with a more specific (narrow) meaning.	<i>Run for the presidency.</i>	<i>Змагання за посаду президента.</i>
9	Modulation (sense or logical development)	is replacement of the source language word or phrase by target language item, which is logically connected with the original item.	<i>The Liverpool by-election was an acid test for the Labour candidate.</i>	<i>Довибори у Ліверпулі були лакмусовим папіриєм для кандидата від лейбористів.</i>

GRAMMATICAL TRANSFORMATIONS				
1	Word for word reproduction	is regarded as a “zero transformation”.		
2	Transposition	is a change in the order of words in phrases and sentences, which is often caused by the structural differences in expressing the theme and the rheme in different languages.	<i>A girl entered the room.</i>	<i>У кімнату увійшла дівчина.</i>
3	Replacement	is substitution of a word belonging to one part of speech by a word belonging to another part of speech (morphological replacement) or substitution of one syntactical construction by another one (syntactical replacement).	<i>He is a good runner.</i>	<i>Він гарно бігає.</i>
4	Addition	is used to compensate for semantic or grammatical losses and often goes along with transposition and grammatical replacement.	<i>His wife had been beautiful</i>	<i>Його дружина колись (або у молодості) була красунею.</i>
5	Omission	is a transformation opposite to addition and is used with the aim to avoid redundant information.	<i>the right to rest and leisure</i>	<i>право на відпочинок</i>
LEXICAL AND GRAMMATICAL TRANSFORMATIONS				
1	Antonymous translation	is the substitution of the source language notion by its opposite in translation with the relevant restructuring of the utterance aimed at faithful rendering of its content.	<i>The woman on the other end asked him to hang on.</i>	<i>Жінка на іншому кінці проводу сказала, щоб він не вішав трубку.</i>
2	Total reorganization of the text segment	This transformation rearranges the inner form of any segment of the text: starting with a word, a phrase and ending up with a complete sentence.	<i>be my guest</i>	<i>ласкаво прошу</i>
3	Compensation for the losses in translating	substitution of the “untranslatable” source element by a different target language element in compliance with the general contents of the source text and in the place, which is in line with the rules of the target text.	<i>The education of Mr. Jonas had been conducted on the strictest principles of the main chance. The very first word he learned to spell was gain, and the second (when he got into two syllables), money.</i>	<i>Виховання пана Джонаса було чи не найсуворішим та із народження мало на увазі передусім користь. Перше слово, яке він навчився складати, було «гроші», а друге (коли він дійшов до трискладових слів) – «нажива».</i>

О. О. СЕЛІВАНОВА

Перекладацькі трансформації – прийоми перекладу, що передбачають процедуру перетворення з метою переходу від одиниць оригінального тексту до одиниць перекладу.

Лексичні трансформації		
Формальні		
1.	умовно-звукова транскрипція	
2.	графічна транслітерація	
3.	калькування	
Лексико-семантичні		
4.	конкретизація	заміна більш конкретною назвою
5.	генералізація	заміна гіперонімом гіпоніма
6.	модуляція	заміна слова або сполуки одиницею мови перекладу, яка логічно пов'язана зі значеннями вихідних
Граматичні трансформації		
7.	дослівний переклад синтаксичних структур	нульова трансформація
8.	поділ речення	
9.	об'єднання речень	
10.	граматичні зміни	морфологічна й частиномовна перекатегоризація, заміна типу речення тощо
Лексико-граматичні трансформації		
11.	антонімічна трансформація	
12.	конверсивна трансформація	
13.	описово-перифрастичний переклад	
14.	компенсація	спосіб перекладу одиниць оригінального тексту іншими неізоморфними вихідними засобами без збереження первинного місця в оригіналі

Л. П. НАУМЕНКО, А. Й. ГОРДЄЄВА**1.1. Лексико-семантичні перекладацькі трансформації**

До лексико-семантичних перекладацьких трансформації належать усі способи перекладу лексичних одиниць (слів, словосполучень, фразем), враховуючи видозміни у їхній формі і значенні у порівнянні з МО.

Lexical Semantic Transformations / Techniques

№	Lexical Semantic Transformations	Лексико-семантичні трансформації	Examples
1.	synonymous substitution	вибір варіантного відповідника	Variable geometry wings constitute the main feature of the MIG-23. –

			Головною особливістю літака МІГ-23 є крила змінної конфігурації.
2.	contextual substitution	контекстуальна заміна	the strongest limits – найбільші обмеження
3.	calque / loan / verbal / literal / word-for-word translation	калькивання	ore yard – рудний двір, Green Belt – зелений пояс, yellow press – жовта преса
4.	descriptive translation	описовий переклад	classifiable – той, що піддається класифікації; optimal (least-cost) – оптимальний (найменш витратний)
5.	transcoding: - transliteration; - transcribing; - mixed; - adaptive / naturalization	транскодування: - транслітерація; - транскрипція; - мішане; - адаптивне	micron – мікрон; high-tech – хай-тек; overlock – оверлок; altimeter – альтиметр; condensation – конденсація; platform – платформа; progress – прогрес.
6.	antonymous tr.: - negativation; - positivation; - annihilation	антонімічний переклад: - негативація; - позитивація; - анулювання двох негативних компонентів	small – невеликий; unkind – злий; not until – лише; not impossible – можливий
7.	compression / omission of words	компресія	null and void – нечинний; This is the most important task <u>to do</u> . – Це найважливіше завдання.
8.	decompression / amplification addition of words	декомпресія	The Times – <u>газета</u> «Таймс», industries – <u>галузі</u> промисловості
9.	permutation	пермутація / перестановка слів	income policy – політика доходів, wage rise – підвищення зарплати
10.	transposition: - nominalization; - verbalization	транспозиція: - номіналізація; - вербалізація	<u>stone</u> hedge – <u>кам'яна огорожа</u> ; copying – копіювання; <u>moving</u> body – тіло, що <u>рухається</u>
11.	concretization of meaning	конкретизація значення	shelter – будинок; a man <u>goes</u> – чоловік <u>іде</u>
12.	generalization of meaning	генералізація значення	basin, pool – резервуар

1.2. Граматичні перекладацькі трансформації

До граматичних перекладацьких трансформацій належать усі способи перекладу речень та синтаксичних структур, враховуючи видозміни у їхній формі й значенні у порівнянні з МО.

Grammatical Transformations / Techniques

№	Grammatical Transformations	Граматичні трансформації	Examples
1.	compensation	компенсація	In some people, <u>however</u> , the red color may evoke aggression. – <u>Проте</u> у деяких людей червоний колір може викликати агресію.
2.	replacement	зміна порядку слів у реченні	Definite proof to that effect is lacking. – Не існує достатніх доказів для цього явища.
3.	partitioning: - inner; - outer	поділ: - внутрішній; - зовнішній	Under this law a <u>moving</u> body is at rest. – Згідно з цим законом тіло, <u>що рухається</u> , перебуває у стані спокою. Using specialized software, the gathered dataset can be rendered as a virtual 3D model of the patient, this model can be easily manipulated by a surgeon to provide views from any angle and at any depth of within the volume. – Використовуючи спеціальне програмне забезпечення, зібрану базу даних можна розглядати як віртуальну 3-вимірну модель пацієнта. Хірургу легко оперувати цією моделлю, розглядаючи її під будь-яким кутом та на будь-якій глибині у межах діапазону.
4.	integration: - inner; - outer	інтеграція: - внутрішній; - зовнішній	The Babylonians and their city state neighbors later developed the earliest system of economics using a metric of various commodities, that was fixed in a legal code. – Пізніше вавилоняни та їхні прикордонні міста-держави удосконалили первинну систему економіки, застосовуючи метричну систему у формі різних товарів згідно зі зводом законів. The final objective is the creation of a 3D dataset. It reproduces the exact geometrical situation of the normal and pathological tissues. – Кінцева мета полягає у створенні 3-вимірної бази даних, яка відтворює точну геометричну конфігурацію здорових та патологічних тканин.

1.3 Стилiстичнi перекладацькi трансформацiї

Під стилістичними трансформаціями розуміють такі способи перекладу, за допомогою яких перекладач зміщує стилістичні акценти, нейтралізуючи

або, навпаки, актуалізуючи конотативні відтінки значення, або ж адаптуючи мову перекладу до стилістичних норм, прийнятих у МП. До стилістичних перекладацьких трансформацій належать: логізація, експресивація, модернізація та архаїзація.

Stylistic Transformations / Techniques

№	Stylistic Transformations	Стилістичні трансформації	Examples
1.	logization	логізація	maiden, <i>poet.</i> , young lady, <i>form.</i> , chick, <i>sl.</i> – дівчина
2.	expressivation	експресивація	to go – чимчикувати; woman – газдиня; house – хата; coat – кожух.
3.	modernization	модернізація	ait – <i>заст.</i> острівець, churl – <i>іст.</i> простолюдин (не кріпосний), yeoman – <i>іст.</i> фермер
4.	archaization	архаїзація	the clothes – шати, lady – боярина

10. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Боженко, О., Корян, Ю., Федорець, М. (укл.). (2016). *Міжнародні правила цитування та посилання в наукових роботах: методичні рекомендації*. (117 с.). Київ: УБА.

Карабан, В. І. (2018). *Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми*. (656 с.). Вінниця: Нова книга.

Карабан, В. І., Мейс, Дж. (2003). *Переклад з української мови на англійську мову: Навчальний посібник-довідник для студентів вищих навчальних закладів освіти*. (608 с.). Вінниця: Нова книга.

Максімов, С. Є. (2012). *Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту: [навчальний посібник]*. (203 с.). Київ: Ленвіт.

Матвєєва, С. А., Сафонова, Н. М. (2022). Теорія трансформацій в українському перекладознавстві. *Збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Іноземна мова у професійній підготовці спеціалістів: проблеми та стратегії»* (с. 117–119). Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка.

Науменко, Л. П., Гордєєва, А. Й. (2010). *Практичний курс перекладу з англійської мови на українську: навчальний посібник*. (136 с.). Вінниця: Нова Книга.

Селіванова, О. О. (2006). *Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія*. (716 с.). Полтава: Довкілля-К.